

**FARKLI ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERDE PSİKOLOJİK TACİZ
(MOBBİNG): ANTALYA İLİ ÖRNEĞİ****Aydın ÇİVİLİDAĞ**

Dr., T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Dr.İlhami Tankut Anadolu Lisesi, aydin-civilidag@hotmail.com

Nurten SARGIN

Yrd.Doç.Dr., Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, nurtensargin@hotmail.com

ÖZET

Bu çalışma farklı ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin işyerinde psikolojik tacize maruz kalma düzeylerini belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma, Antalya il merkezinde Anadolu Lisesi, Genel Lise, İmam Hatip Lisesi ve Endüstri Meslek Lisesinde çalışan öğretmenlerle yapılmıştır. Katılımcılar 55'i kadın, 50'si erkek toplam 105 kişiden oluşmaktadır. Araştırmada, Einarsen ve Raknes (1997) tarafından geliştirilen ve Cemaloğlu (2007) tarafından Türkçe'ye çevrilerek geçerlik ve güvenilirliği yapılan Olumsuz davranışlar ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; okul türü ve cinsiyet değişkenine göre işyerinde psikolojik taciz (mobbing) puan ortalamalarının anlamlı düzeyde bir farklılık göstermediği belirlenirken, mesleki kıdem değişkenine göre 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin işyerinde psikolojik tacizin sosyal ilişkilere saldırı alt boyutunun 0-10 yıl ve 11-20 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Orta öğretim, Psikolojik Taciz**MOBBING ON THE HIGH SCHOOL TEACHERS WHO WORK DIFFERENT SCHOOLS: A CASE STUDY IN ANTALYA****ABSTRACT**

It is try to determine in this research that the level of the mobbing on high school teachers who work different schools. The research was carried on 105 teachers who work in four different types of high schools (Anatolian High Schools, General High School, Religious High School, Industrial Vocational High School). The Negative Acts Questionnaire which is developed by Einarsen and Raknes (1997) and translated into Turkish by Cemaloğlu (2007) is used in this research. According to the result; while the average of the scores of mobbing according to school type and gender variable is not significant, it is determined that mobbing, the attack to the life quality and vocational position and the sub dimensions of the attack of dignity is significant according to vocational position for 21 years or over seniority teachers higher than the other teachers.

Key Words: Teacher, High School, Mobbing

GİRİŞ

Mobbing, Latince “mobile vulgus” sözcüğünden türetilmiş olup kararsız kalabalık, şiddete yönelmiş topluluk gibi anlamlar taşır. Mobbing, son yıllarda iş yaşamında çok yaygın bir çatışma ve ruhsal taciz türü olarak ortaya çıkmıştır. Bir çeşit psikolojik terör olarak da adlandırılabilir bu yeni ve yıpratıcı çatışma şekline mobbing denmektedir. Mobbing, duygusal bir saldırdır (Çobanoğlu, 2005: 19-21). İşyerinde psikolojik taciz (mobbing), kamu ve özel örgütlerde çalışanların psikolojik ve fiziksel sağlıklarını bozan onların işten uzaklaş(tırıl)masına neden olan her tür kaba muameledir (Tutar, 2004: 13-14). Başka bir tanımlama ile işyerinde birinin veya nadir olarak birkaç kişinin, bir veya daha fazla kişi tarafından her gün ve birkaç ay süreyle sistematik olarak duygusal yönden zarar verici davranışlara maruz bırakılmasıdır (Akt. Gökçe, 2008a: 14).

Günümüz modern iş yaşamı, ortak amaç ve beklentileri gerçekleştirmek için insanları örgütsel yapıda bir araya getirir. Çalışanlar işyerinde astları ve üstleriyle iletişim ve etkileşimde bulunurken zaman zaman anlaşmazlık veya çatışma yaşayabilmektedir. Çatışma, bir çıkar güç ve statü çekişmesi olarak tanımlanabilir (Karip, 2003: 1). Çatışma ile işyerinde psikolojik taciz kavramları birbirinden farklı anlamları içermektedir. Çatışma, işyerinde yaşanan psikolojik tacize göre kişiler arasında daha kısa süren bir anlaşmazlık durumuyken, işyerinde psikolojik taciz daha uzun süreli kasıtlı ve sistematik davranışlardan oluşmaktadır. Leymann (1996)’a göre işyerinde psikolojik taciz, işyerinde birinin veya nadir olarak birkaç kişinin, bir veya daha fazla kişi tarafından her gün ve birkaç ay süreyle sistematik olarak duygusal yönden zarar verici davranışlara maruz bırakılmasıdır. İşyerinde psikolojik taciz davranışlarına maruz kalan birey yardımsız ve savunmasız bir durumda bırakılır (Akt. Gökçe, 2008a: 14).

İşyerinde psikolojik tacizden öncelikle mağdur(lar) olumsuz olarak etkilenmektedir. İşyerinde psikolojik tacizin mağdur üzerinde yaptığı zararlar genel olarak sosyal, ekonomik ve sağlık boyutlarıyla açıklanabilir. İşyerinde psikolojik tacizin mağdur üzerindeki sosyal zararları, işyerindeki arkadaşları tarafından dışlanması, mesleki kimliğini yitirmesi, sosyal çevre ve aile çevresi tarafından sorunlu kişi olarak algılanmasıdır. İşyerinde psikolojik tacizin mağdur üzerindeki ekonomik ve sağlık yönünden zararları ise, stresin neden olduğu fiziksel ve ruhsal rahatsızlıkların tedavisi için harcanan para ve bireyin işten ayrılması veya çıkarılması durumundaki maddi kayıpları olarak açıklanabilir (Tınaz, 2008: 155-156). Uzun süre boyunca işyerinde psikolojik tacize maruz kalan kişilerde görülebilecek semptomlar; yüksek tansiyon, uyku bozuklukları, mide ve bağırsak sorunları, dikkat sorunları, aşırı kilo alma veya verme, depresyon, sigara, alkol ya da ilaç alışkanlığı olarak açıklanabilir (Davenport, 2003: 68-69).

Öğretmenler de, diğer alanlarda çalışan işgörenler gibi birçok konuda stres ve gerginlik yaşamaktadır. Öğretmenlerde stres yaratan durumlar genel olarak; ekonomik sorunlar, ders yükünün fazlalığı, kalabalık sınıflar, disiplin problemleri, yöneticilerin öğretmenlere yönelik tutum ve davranışları, meslektaşlar arasındaki iletişimsizlik, meslekte yükselme olanaklarının sınırlı olması olarak açıklanabilir (Çivilidağ, 2003: 13). Birçok

12 | **Çivilidağ ve Sargın (2011). Farklı ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerde psikolojik taciz (Mobbing): Antalya İli Örneği, Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:2, Sayı: 3, s: (11-22)**

sorunla baş etmeye çalışan öğretmen okul ortamında üstleriyle, meslektaşlarıyla, okul personeliyle, velilerle ve öğrencilerle yoğun iletişim ve etkileşim içindedir. Öğretmen, örgütsel bir ortam içinde görevini yaparken zaman zaman iletişimde olduğu insanlarla çatışmalar yaşayabilmektedir. Bazen de öğretmen çevresindeki insanlarla etkileşimleri sonucunda mobbing mağduru olabilmektedir.

Okullarda mobbing konusu ile ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Pasquale (2002) yaptığı bir çalışmada farklı iş alanlarında mobbing mağdurların oranını belirlemeye çalışmış, en fazla, ofis çalışanlarının (%13.22) daha sonra sağlık alanı işgörenlerinin (%4.10) izlediğini 5. sırada ise %2.45 ile öğretmen ve eğitim personelinin yer aldığını saptamıştır (Akt. Işık, 2007: 50). Yapılan bir çalışmada eğitim sektöründe çalışanlar arasında mağdurların oranı %37.3 olarak bulunmuştur (Hubert ve Veldhoven, 2001). Litvanya'da 475 öğretmenin katılımıyla yapılan araştırmada; öğretmenlerin %25.6'sı işyerinde psikolojik tacize maruz kaldıklarını bildirmişlerdir (Malinauskiene vd., 2005: 20). Hırvatistan'da ilk ve ortaokul öğretmenleri ile yapılan araştırmada, araştırmanın yapıldığı son bir yıl içinde öğretmenlerin 164'ü %22.4 oranında psikolojik tacize maruz kaldığı, 192'si %31.7 oranında psikolojik tacize şahit oldukları belirlenmiştir (Russo vd., 2008: 545). Türkiye'de Edirne'de ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinde mobbingin araştırıldığı bir çalışmada; erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre ve 6-10 yıl ve 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin diğer öğretmenlere göre işyerinde psikolojik tacize anlamlı düzeyde daha fazla maruz kaldıkları (Ocak, 2008: 93) , İzmir'de ilköğretim öğretmenleri ile yapılan başka bir çalışmada; işyerinde psikolojik taciz ile cinsiyet, mesleki kıdem, branş ve eğitim düzeyi arasında anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmadığı (Aksu ve Balcı, 2009: 1374-1378), Ankara'da ilköğretimde çalışan öğretmenler üzerinde yapılan bir diğer araştırmada; erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre işyerinde psikolojik tacize anlamlı düzeyde daha fazla maruz kaldığı (Cemaloğlu ve Ertürk, 2007: 119), Şanlıurfa'da ilköğretim öğretmenleri üzerinde yapılan başka bir araştırmada kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre işyerinde psikolojik tacize anlamlı düzeyde daha fazla maruz kaldıkları (Kılıç, 2009: 876), Türkiye'nin altı farklı ilde ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin işyerinde psikolojik taciz (mobbing) düzeyinin incelendiği bir başka araştırmada; cinsiyet değişkenine göre öğretmenlerin mobbing puanlarının anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenirken, özel ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin, 25 yaşın altındaki öğretmenlerin ve mesleki kıdemi 6-10 yıl arası olan öğretmenlerin anlamlı düzeyde diğer öğretmenlere göre daha fazla mobbinge maruz kaldıkları belirlenmiştir (Bulut, 2007: 85-86).

Yapılan bu çalışma ile farklı ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerde mobbing araştırılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın amacı farklı ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerde mobbing durumlarının okul türü, cinsiyet ve mesleki kıdem değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemektir.

Bu nedenle aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. İşyerinde psikolojik taciz okul türü değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
2. İşyerinde psikolojik taciz cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

13 **Civilidağ ve Sargın (2011). Farklı ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerde psikolojik taciz (Mobbing): Antalya İli Örneği, Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:2, Sayı: 3, s: (11-22)**

3. İşyerinde psikolojik taciz mesleki kıdem değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

Yapılan bu çalışma ile farklı ortaöğretim kurumlarında göre öğretmenlerde işyerinde psikolojik tacize ilişkin verileri belirlemesi açısından önemlidir.

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması, verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada survey (betimleyici) model kullanılmıştır. Survey, belli bir konuda saptanmış hipotezlere veya sorulara bağlı olarak, bir evren ya da örnekleme oluşturan kaynak kişilere sorular yönelmek suretiyle sistemli veri toplama tekniği olarak tanımlanabilir (Balcı, 2006: 140). Bu model çerçevesinde katılımcılardan kişisel bilgi formu ve işyerinde psikolojik taciz ölçeklerine verdikleri cevaplar doğrultusunda betimleme yapılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışmada evren olarak Antalya İli alınmıştır. Bu evrendeki dört farklı lise türünde görev yapan öğretmenler random örnekleme yoluyla rastlantısal olarak seçilmiştir. Araştırmanın evrenini, Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına Anadolu Lisesi, Genel Lise, Endüstri Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi alınmıştır. Araştırmanın örneklem grubunda 50 erkek öğretmen (%47.6) ve 55 kadın öğretmen (%52.4) olmak üzere toplam 105 öğretmen yer almıştır. Öğretmenlerin yaşları 20 ile 59 arasında değişmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada ölçme araçları olarak, araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ve Olumsuz davranışlar ölçeği kullanılmıştır. Olumsuz davranışlar ölçeği, işyerinde psikolojik tacize maruz kalanları belirlemek üzere Einarsen ve Raknes (1997) tarafından likert test tipinde 18 madde olarak geliştirilmiştir ve ölçeğin iç tutarlılığı .83 Cronbach's alpha olarak belirlenmiştir (Akt. Cemaloğlu, 2007: 3). Ölçeğin Türkçeye çevirisi 21 madde olarak Cemaloğlu (2007) tarafından yapılmıştır. Türkçeye çevrilen ölçek random olarak seçilen 145 öğretmene uygulanmış, faktör analizi sonucunda toplam varyansın .71 olduğu belirlenmiştir. Ölçek maddelerinin Cronbach's alpha katsayısı .94 faktör yükleri ise .59 ile .87 arasında bulunmuştur (Cemaloğlu, 2007: 80-81).

Bu araştırmada ölçeğin iç tutarlılığı .86 Cronbach's alpha ölçülmüştür. Araştırmada kullanılan olumsuz davranışlar ölçeğinin dört alt boyutu bulunmaktadır. Bunlar:

1.Kendini göstermeyi ve iletişim oluşumunu etkilemek alt boyutu

2.Sosyal ilişkilere saldırılar alt boyutu

3.İtibarınıza saldırılar alt boyutu

4.Kişinin yaşam kalitesi ve mesleki durumuna saldırılar alt boyutu.

Ölçeğin değerlendirilmesi alt boyutlara göre yapılmaktadır.

Verilerin toplanması ve Analizi

Veriler, Çivilidağ tarafından öğretmenlerle yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde, sosyal bilimler için geliştirilen SPSS 10.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde Varyans Analizi, t testi, Kruskal Wallis H ve farkın kaynağını belirlemek için Mann Whitney U testleri uygulanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Aşağıdaki tabloda işyerinde psikolojik tacizin okul türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. İşyerinde Psikolojik Tacizin Okul Türü Değişkenine Göre Varyans Analizi

(ANOVA) Sonuçları

İşyerinde Psikolojik taciz Alt Boyutları	Okul Türü	<i>n</i>	\bar{X}	Ss	F	p
	Sosyal ilişkilere saldırı	Anadolu Lisesi	28	2.50	1.20	
Genel Lise		27	2.70	0.77		

		29			.421	.739
	Endüstri Meslek Lisesi		2.68	1.03		
	İmam Hatip Lisesi	21	2.47	0.51		
	Anadolu Lisesi	28	8.21	2.04		
	Genel Lise	27	7.88	1.18		
İtibara saldırı					.779	.508
	Endüstri Meslek Lisesi	29	8.51	2.29		
	İmam Hatip Lisesi					
		21	7.85	1.31		
	Anadolu Lisesi	28	11.60	4.66		
Kişinin yaşam kalitesi ve mesleki duruma saldırı					1.288	.283
	Genel Lise	27	11.48	3.92		
	Endüstri Meslek Lisesi	29	10.34	2.20		
	İmam Hatip Lisesi					
		21	9.90	3.59		
Kendini gösterme ve iletişim oluşumunu etkilemek						
	Anadolu Lisesi	28	5.96	3.06		
	Genel Lise	27	6.18	1.73		
					.813	.489

Endüstri Meslek Lisesi	29	6.24	1.78
------------------------	----	------	------

İmam Hatip Lisesi	21	5.38	1.02
-------------------	----	------	------

İşyerinde psikolojik tacizin alt boyutlarının okul türü değişkenine göre analizi sonucunda; sosyal ilişkilere saldırı alt boyutu [F(3-101)=.421, p>.05] itibara saldırı alt boyutu [F(3-101)=.779, p>.05] kişinin yaşam kalitesi ve mesleki duruma saldırı alt boyutu [F(3-101)=1.288, p>.05] ve kendini gösterme ve iletişim oluşumunu etkilemek alt boyutunun [F(3-101)=.813, p>.05] anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu sonuçlara göre; öğretmenlerin işyerinde psikolojik taciz düzeyleri görev yaptıkları okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği söylenebilir.

Aşağıdaki tabloda iş yerinde psikolojik taciz cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2: İşyerinde Psikolojik Tacizin Cinsiyet Değişkenine Göre t testi Sonuçları

İşyerinde Psikolojik Taciz Alt Boyutları	Cinsiyet	n	\bar{X}	Ss	t	p
Kendini gösterme ve iletişim oluşumunu etkilemek	Erkek	50	6.12	2.27	.644	.521
	Kadın	55	5.85	1.90		
Kişinin yaşam kalitesi ve mesleki duruma saldırı	Erkek	50	10.52	3.20	.973	.333
	Kadın	55	11.21	4.12		
İtibara saldırı	Erkek	50	8.48	2.29	1.79	.077
	Kadın	55	7.83	1.13		
Sosyal ilişkilere saldırı					.411	.682

- 17 Çivilidağ ve Sargın (2011). Farklı ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerde psikolojik taciz (Mobbing): Antalya İli Örneği, Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:2, Sayı: 3, s: (11-22)

Erkek	50	2.64	1.04
Kadın	55	2.56	.83

Cinsiyet değişkenine göre öğretmenlerin işyerinde psikolojik taciz alt boyut puan ortalamalarının t testine göre analizi sonucunda; kendini gösterme ve iletişim oluşumunu etkilemek alt boyutunun [t(103)= .644, p>.05] kişinin yaşam kalitesi ve mesleki duruma saldırı alt boyutunun [t(103)=.973, p>.05] itibara saldırı alt boyutunun [t(103)= 1.79, p>.05] ve sosyal ilişkilere saldırı alt boyutunun [t(103)= .411, p>.05] anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir. Başka bir deyişle kadın ve erkek öğretmenlerin iş yerinde psikolojik tacize maruz kalmalarında anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır.

Aşağıdaki tabloda iş yerinde psikolojik tacizin mesleki kıdem değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3: İşyerinde Psikolojik Tacizin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Kruskal Wallis H ve Mann Whitney U Test Sonuçları

İşyerinde Psikolojik Taciz Alt Boyutu	Mesleki kıdem	n	\bar{X}	Ss	χ^2	p	Anlamlı Fark
Kişinin yaşam kalitesi ve mesleki duruma saldırı	0-10 yıl	24	57,15	3.71	0.66	0.71	
	11-20 yıl	55	51,18				
	21 yıl ve üzeri	26	53,02				
Kendini gösterme ve iletişim oluşumunu etkilemek	0-10 yıl	24	53,63	2.08	0.56	0.75	
	11-20 yıl	55	51,13				
	21 yıl ve üzeri						

18 Çivilidağ ve Sargın (2011). Farklı ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerde psikolojik taciz (Mobbing): Antalya İli Örneği, Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:2, Sayı: 3, s: (11-22)

	üzeri	26	56,38			
İtibara saldırı	0-10 yıl	24	51,35	1.80	0.15	0.92
	11-20 yıl	55	53,02			
	21 yıl ve üzeri	26	54,48			
Sosyal ilişkilere saldırı	0-10 yıl	24	54,13	0.93	3.51	0.17
	11-20 yıl	55	48,87			
	21 yıl ve üzeri	26	60,69			

Mesleki kıdem değişkenine göre işyerinde psikolojik tacizin sosyal ilişkilere saldırı [$\chi^2(2)=0.17$, $p<.05$] alt boyutunun anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği diğer alt boyutların ise anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir. Farkın kaynağının belirlenmesi için yapılan Mann Whitney U testine göre; 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin puan ortalaması 11-20 yıl ve 0-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle; mesleki kıdemi 21 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin sosyal ilişkilere saldırı alt boyutunda diğer öğretmenlere göre işyerinde psikolojik tacize daha fazla maruz kaldıkları söylenebilir.

TARTIŞMA

İşyerinde psikolojik tacizin alt boyut puan ortalamalarının okul türüne göre incelenmesi sonucunda; öğretmenler arasında anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmada okul türüne göre işyerinde psikolojik tacizin anlamlı düzeyde farklılık göstermemesi; Milli Eğitim Bakanlığının örgütsel yapısından kaynaklanan hiyerarşik yapının okul türleri farklı olsa da tüm okullarda benzer olmasıyla açıklanabilir.

Çalışmada cinsiyet değişkenine göre işyerinde psikolojik taciz puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu bulgu, Bulut (2007)'ün araştırma sonucuyla paralellik göstermekte, Cemaloğlu ve Ertürk (2007)'ün bulgusuyla ve Kılıç (2009)'ın bulgusuyla paralellik göstermemektedir.

Araştırmada işyerinde psikolojik tacizin cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemesi; Antalya'nın sosyokültürel, eğitim yapısıyla ve turizm yöresi olmasıyla açıklanabilir. Sosyokültürel anlamda Antalya'da turizmin de etkisiyle kadınların ve erkeklerin pek çok çalışma alanında birlikte çalışması çok sık rastlanan bir durumdur. Pek çok iş alanı gibi öğretmenlik mesleğinde de çok sayıda kadın bulunmaktadır. Meslekte kadın ve erkeklerin birlikte çalışması ve bu durumun olağan olarak karşılanması meslek elemanlığında cinsiyet farklılıklarını ortadan kaldırıyor, kadın ve erkekler arasında işyerinde psikolojik tacizi önleyen önemli bir faktör olarak ortaya koyuyor olabilir.

Araştırmada öğretmenlerin işyerinde psikolojik tacizin sosyal ilişkilere saldırı alt boyutu mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre; 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin sosyal ilişkilere saldırı alt boyut puan ortalamasının 11-20 yıl ve 0-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden daha yüksek olduğu yani daha çok işyerinde tacize uğradıkları belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgu(Ocak, 2008)araştırma bulgusu ile desteklenmekte; Bulut, (2007) araştırma bulgularıyla desteklenmemektedir. 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin psikolojik tacizin sosyal ilişkilere saldırı alt boyut puan ortalamalarının diğer öğretmenlere göre anlamlı düzeyde yüksek olmasında; 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin emekliliklerinin yaklaşması, değişen, gelişen eğitim sisteminin yanı sıra eğitim teknolojisindeki hızlı değişimlere ayak uyduramama gibi nedenler, bu öğretmenlerin kendilerini baskı, gerilim ve stres altında hissetmelerine neden olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan bu çalışma ile farklı resmi ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin işyerinde psikolojik taciz durumlarının okul türü, cinsiyet ve mesleki kıdem değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre işyerinde psikolojik tacizin okul türüne ve cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği, işyerinde psikolojik tacizin mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği buna göre; mesleki kıdemi 21 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin sosyal ilişkilere saldırı alt boyutunda 0-10 yıl ve 11-20 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlere göre işyerinde psikolojik tacize daha fazla maruz kaldıkları belirlenmiştir.

Bu Sonuçlara Göre Aşağıdaki Önerilere Yer Verilebilir:

1. Okul yöneticileri ve öğretmenlere yönelik mobbing hakkında bilgilendirici konferanslar, paneller düzenlenerek bu konuda farkındalık oluşturulması,
2. Mesleki kıdemleri 20 yıl ve üzeri olan öğretmenlerle diğer öğretmenlerin sosyal ilişkilerine bakılarak problem yaşadıkları sorun kaynakları belirlenerek, alternatif çözümler üretilmesi,
3. Farklı illerde ve farklı okul türlerinde benzer çalışmalar yapılması önerilebilir.

Kaynaklar

Aksu, A., Balcı, Y. (2009). "İlköğretim Okullarında Psikolojik Yıldıma ve Psikolojik Yıldımayla Baş Etme", *Journal Of New World Sciences Academy*, 4-4, (1367-1380).

Aydın, Ö. B. (2009). *Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Okul Yöneticisi Ve Öğretmenlerin Mobbing (Psikolojik taciz)'e Maruz Kalma Düzeyleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Balcı, A. (2006). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*, (140), 6. Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Bulut, H., U. (2007). *Orta Öğretim Öğretmenlerinde Psikolojik taciz Düzeyi (Mobbing)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Cemaloğlu, N. (2007). "The Relationship Between Organizational Health and

Bullying That Teachers Experience in Primary Schools in Turkey", *Educationally Research Quarterly*, 2-31, (3-28).

Cemaloğlu, N., Ertürk, A. (2007). *Öğretmenlerin Maruz Kaldıkları Yıldıma Eylemlerinin Cinsiyet Yönünden İncelenmesi*, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5-2,(345-362).

Çivilidağ, A. (2003). *Anadolu Lisesi ve Özel Lise Öğretmenlerinin İş Tatmini, İş Stresi ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Analiz*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çobanoğlu, Ş. (2005). *Mobbing İşyerinde Duygusal Saldırı ve Mücadele Yöntemleri*, (19-21), 1.Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları

Davenport N., Schwartz D., Ruth, Elliott, P. G. (2003). *Mobbing İşyerinde Duygusal Taciz*, (68-69), (Çeviren: Osman C.Önertoy) İstanbul: Sistem Yayınları.

Einarsen, S., Raknes, B.I., Matthiesen, S.B., Hellesoy, O.H. (1996). "Helsemessige Aspekter ved Mobbing I Arbeidslivet. Modererende Effekter Av Social Stotteog Personlighet. (Bullying at Work And Its Relationships With Health Complaints – Moderating Effects Of Social Support and Personality)". *Nordisk Psykologi*, 48-2, (116-137).

Erdoğan, T., Ünsar, A. S., Süt, N. (2009). "Stresin Çalışanlar Üzerindeki Etkileri: Bir Araştırma", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2-14, (447-461).

Gökçe, A. T. (2008a). *Mobbing: İş Yerinde Yıldıma Eğitim Örneği*, (14-69), 1.Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.

Gökçe, A.T. (2008b). *Mobbing: İşyerinde Yıldıma Nedenleri ve Başa Çıkma Yöntemleri*, (68-69), 1.Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.

Güngör, M. (2008). *Çalışma Hayatında Psikolojik Taciz*, (114), İstanbul: Derin Yayınları.

Hubert, A., Veldhoven, M. (2001). "Risk Sectors For Undesirable Behaviour And Mobbing",. *European Journal Of Work And Organizational Psychology*,4-10, (415-424).

Işık, E. (2007). *İşletmelerde Mobbing Uygulamaları ile İş Stresi İlişkisine Yönelik Bir Uygulama*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karip, E. (2003). Çatışma Yönetimi, (1), 3.Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Kılıç, E. D. (2009). “Psychological Violence In Learning Organizations: A Case Study In Şanlıurfa Turkey”, *Social Behavior And Personality*, 7- 37,(869-880).

Koza, M. (2008). Bilgi Yönetimi, 1.Baskı, İstanbul: Kum Saati Yayınları.

Leymann, H. (1996). The Mobbing Encyclopedia Bullying; Whistleblowing The Definition of Mobbing at Workplaces, 28.12.2010 Tarihinde <http://www.leymann.se/English/frame.html>, Adresinden alınmıştır.

Malinauskiene, V., Obelenis, V., Dopagiene, D. (2005). “Psychological Terror At Work And Cardiovascular Diseases Among Teachers”, *Acta Medica Lutenica* , 2-12, (20-25).

Ocak, S. (2008). *Öğretmenlerin Duygusal Taciz (Mobbing)’e İlişkin Algıları (Edirne İli Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilimdalı, Edirne.

Russo, A., Milic, R., Knezevic, B, Mulic, R., Mustajbegovic, J. (2008). “Harassment In Workplace Among School Teachers: Development Of A Survey”, *Croatian Medical Journal*, 49: (545-552).

Şenyiğit, G. (2004). “Çalışma Hayatında Stres”, *Verimlilik Dergisi, MPM Yayını, (104), Ankara*

Tutar, H. (2004). İş Yerinde Psikolojik taciz, 3.Baskı, Ankara: Barış Kitap Basın Yayın Dağıtım.